

„Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” z perspektywy 15 tomów

Marek Szajda

[Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” / Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN]

 <https://orcid.org/0000-0002-1938-6762>

DOI: 10.26774/wrhm.437

„Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” (WRHM) jest czasopismem naukowym ukazującym się od 2011 r., wydawanym we Wrocławiu przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”. W ciągu ostatnich 15 lat opublikowano 15 kolejnych tomów czasopisma, co jest dobrą okazją, aby przyjrzeć się dotychczasowemu dorobkowi periodyku. Przedstawione poniżej dane, zarówno zestawienia statystyczne, jak i dane opisowe, ukazują rocznik jako istotną platformę wymiany wiedzy, ale również ważny element rozwoju szeroko rozumianej historii mówionej w Polsce. Warto dodać, że czasopismo to, tworzone od podstaw, w ciągu kilkunastu lat stało się rozpoznawalnym tytułem w świecie nauki, indeksowanym w ważnych bazach naukometrycznych i wysoko punktowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Pomysł powstania WRHM-u związany był z działalnością wrocławskiego Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”. Instytucja ta została powołana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2007 r. Niemal od początku funkcjonowania pracownicy Ośrodka rozwijali metodę historii mówionej, przede wszystkim nagrywając relacje świadków historii, promując oraz upowszechniając wyniki swoich badań. Pierwszym redaktorem naczelnym czasopisma w latach 2011–2021 był dr hab. Wojciech Kucharski, od 2021 r. funkcję tę pełni dr Katarzyna Bock-Matuszyk. Niewątpliwie powstanie akademickiego czasopisma naukowego poświęconego historii mówionej związane było również z utworzeniem Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej (PTHM) – oddolnie powołanej organizacji mającej skupiać badaczy i badaczki zajmujących się historią mówioną w naszym kraju. Stowarzyszenie to zostało utworzone w 2009 r. w Krakowie. WRHM był więc kolejnym krokiem w rozwoju środowiska polskich oralistów.

Czasopismo powstało z myślą o tych, którzy już zajmowali się historią mówioną i publikowali swoje prace na ten temat w periodykach naukowych z dziedziny historii, socjologii czy antropologii kulturowej. Przez wszystkie te lata w WRHM-ie ukazywały się ważne teksty dotyczące aktualnych badań, często powiązane z powstającymi pracami doktorskimi, magisterskimi czy po prostu realizowanymi projektami. Publikowane były w nim także teksty o charakterze metodologicznym, kierujące uwagę na ramy teoretyczne, analizę zebranego materiału, technikę prowadzenia wywiadów itd. Do ważniejszych środowiskowych wypowiedzi z pewnością należy zaliczyć te dotyczące zagadnień etycznych, w tym rekomendacje etyczne opracowane przez PTHM¹, a także rekomendacje dotyczące przeprowadzania wywiadów w trakcie pandemii COVID-19². Wśród odbiorców pisma znajduje się szerokie grono

1 *Rekomendacje etyczne Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 10 (2020), s. 236–244.

2 *Historia mówiona a epidemia COVID-19. Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 10 (2020), s. 246–256.

studentów, pracowników naukowych, ale również działaczy społecznych (w tym prowadzących archiwa społeczne). Widoczne jest to m.in. w dyskusjach prowadzonych w trakcie sesji warsztatowych organizowanych przez różne instytucje kultury, ale też samo PTHM.

Od pierwszego tomu czasopismo posiada niemal niezmienną strukturę. W jego skład wchodzi następujące działy: Artykuły i studia, Materiały źródłowe, Recenzje i omówienia, Kronika naukowa. Od tomu 10 pismo zyskało jeszcze jeden dział – Varia. Publikowane są w nim nierecenzowane teksty dotyczące historii mówionej, w tym wywiady z uznanymi badaczami wykorzystującymi tę metodę. Do tej pory pojawiły się rozmowy m.in. z: Michaeliem Frischem, Fritzem Schütze, Paulem Thompsonem, Markiem Cavem i Stephenem M. Sloanem czy Gabriele Rosenthal. Jednocześnie warto dodać, że recenzji – *double blind review*, poddawane są jedynie teksty naukowe zgłoszone do działów Artykuły i studia oraz Materiały źródłowe. W sumie na łamach tomów od 1 do 14, wraz z numerem specjalnym, opublikowano 272 teksty. Najwięcej, bo 142, stanowią publikacje o charakterze naukowym. Szczegółowe zestawienie przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba tekstów opublikowanych na łamach WRHM-u w tomach 1–14

Tom	Artykuły i studia	Materiały źródłowe	Varia	Recenzje i omówienia	Kronika naukowa
1	5	4	-	4	1
2	4	3	-	4	3
3	9	1	-	3	3
4	7	2	-	5	4
5	6	3	-	5	5
6	7	2	-	0	4
7	8	4	-	6	7
8	6	4	-	5	2
Numer specjalny	10	0	-	0	0
9	7	3	-	3	3
10	6	2	3	4	4
11	5	4	5	4	5
12	5	4	5	4	5
13	8	3	5	3	4
14	9	1	1	7	4
Suma	102	40	19	57	54

Źródło: opracowanie własne.

Wśród opublikowanych tomów jeden ma szczególne znaczenie. Jest to numer specjalny zawierający dziesięć wybranych artykułów zagranicznych badaczy i badaczek w przekładzie na język polski. Tom ten, będący swoistą antologią ważnych dla historii mówionej tekstów, ukazał się w 2018 r., a jego redaktorami gościnnymi byli dr hab. Dobrochna Kałwa oraz dr Piotr Filipkowski. Opublikowane zostały w nim tak znane artykuły jak *Co stanowi o odmienności historii mówionej* Alessandro Portellego czy *Pamięć i tożsamość* Paula Thompsona, a także teksty takich autorów jak Michael Frisch, Luisa Passerini czy Dori Laub.

Wskaźnikiem rozpoznawalności i oddziaływania czasopisma jest jego cytowalność. Na podstawie danych agregowanych przez Google Scholar można wykazać, że wiele tekstów opublikowanych na łamach WRHM-u funkcjonuje w obiegu naukowym. Wśród najczęściej cytowanych artykułów znajdują się przede wszystkim te o charakterze metodologicznym, choćby definiujące historię mówioną czy przedstawiające jej specyfikę w Polsce. Najwięcej cytowań ma tekst autorstwa dr hab. Marty Kurkowskiej-Budzan, prof. UJ – 73. Kolejne artykuły w zestawieniu najczęściej cytowanych prac mają dużo niższe wskaźniki, zwykle na poziomie dwudziestu kilku lub kilkunastu odniesień, co szczegółowo przedstawia tabela 2. Wśród najczęściej cytowanych tekstów są artykuły opublikowane w pierwszych tomach czasopisma, a więc najstarsze i najdłużej obecne w obiegu naukowym. Wyjątkiem są dwa teksty: opublikowany w numerze specjalnym wspomniany artykuł Portellego oraz nieco młodszy tekst o „zwrocie etycznym” autorstwa dr. Jakuba Gałęziowskiego i Joanny Urbanek (R. 7 z 2017 r.). Prócz wzmiankowanych prac wiele opublikowanych tekstów ma pojedyncze cytowania (poniżej 10).

Tabela 2. Liczba cytowań tekstów opublikowanych na łamach WRHM-u

L.p.	Autor, tytuł, tom, rok, zakres stron	Liczba cytowań
1.	M. Kurkowska-Budzan, <i>Informator, świadek historii, narrator -kilka wątków epistemologicznych i etycznych oral history</i> , R. 1 (2011), s. 9-34	73
2.	I. Lewandowska, <i>Oral history we współczesnej Polsce - badania, projekty, stowarzyszenia</i> , R. 1 (2011), s. 81-103	28
3.	M. Kierzkowski, <i>Historia mówiona - próba definicji pojęcia</i> , R. 4 (2014), s. 5-20	25
4.	D. Kałwa, <i>Historia mówiona w polskich badaniach dziejów najnowszych</i> , R. 7 (2017), s. 163-184	24
5.	A. Portelli, <i>Co stanowi o odmienności historii mówionej</i> , nr specjalny (2018), s. 23-38	14

L.p.	Autor, tytuł, tom, rok, zakres stron	Liczba cytowań
6.	K. Kuzko-Zwierz, <i>Historia mówiona w muzeach. Przegląd projektów prowadzonych przez polskie placówki muzealne</i> , R. 5 (2015), s. 91–110	12
7.	P. Filipkowski, <i>O relacjach byłych więźniów kacetów w kontekście czasu, miejsca i sytuacji ich powstania (albo o pożytkach z historii mówionej)</i> , R. 2 (2012), s. 37–71	10
8.	I. Borkowski, <i>Współczesny prasowy wywiad dziennikarski: techniki prowadzenia, opracowanie, publikacja</i> , R. 1 (2011), s. 57–79	10
9.	J. Gałęziowski, J. Urbanek, „Etyczny zwrot” w polskiej historii mówionej, R. 7 (2017), s. 7–34	10
Suma		206

Źródło: opracowanie własne na podstawie Google Scholar (wrzesień 2025 r.)

Poza danymi dotyczącymi cytowalności warto wspomnieć o odsłonach podstron poszczególnych tekstów. Każdy z nich ma przyporządkowany indywidualny numer identyfikacyjny DOI (Digital Object Identifier), dzięki czemu można szczegółowo prześledzić ich „klikalność”. Oczywiście narzędzie to nie jest idealne i nie pozwala zweryfikować, czy użytkownik, który przeglądał artykuł, przeczytał go. Mimo wszystko dane te dają pewną orientację, które z tekstów cieszą się zainteresowaniem odbiorców. Zestawiając liczby odsłon za mionny rok (okres od września 2024 r. do sierpnia 2025 r.), możemy zobaczyć, że najwięcej, bo aż 544 odsłony, miał wspomniany już tekst Portellego z numeru specjalnego. Średnio, w skali miesiąca, docierało do niego ponad 40 osób. Mniejsze zainteresowanie, bo na poziomie 271 wyświetleń rocznie, wzbudzała publikacja Anny Miller dotycząca gdańskich herstorii. Warto podkreślić, iż tekst ten ukazał się w nierecenzowanym dziale *Varia*. Jako ostatni, trzeci przykład chciałbym przywołać nowo opublikowany tekst Grace Simpson z tomu 14 za 2024 r. W nieco krótszym okresie, bo od listopada, miał on 216 odsłon. Artykuł ten ukazał się w całości w języku angielskim. Średnio, w skali roku, czasopismo uzyskuje ok. kilkunastu tysięcy odsłon.

O ile dane o odsłonach czy cytowaniach są wymiernym wskaźnikiem naukowej pozycji czasopisma, o tyle nie można tego powiedzieć o tematyce artykułów publikowanych w *WRHM*-ie. W opublikowanych na jego łamach niemal trzystu tekstach omawiano różnorodne zagadnienia i kwestie, zarówno w kontekście polskim, jak i międzynarodowym. Szczególną uwagę zwracają artykuły, które można uznać za metodologiczny wkład w rozwój historii mówionej. W tym wypadku, prócz tekstów ujętych w tabeli 2, warto przywołać m.in. artykuły dr. Marcina Jarząbka³,

3 M. Jarząbek, *It is good to ask good questions – posing questions in oral history interview as a theoretical problem*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 6 (2016), s. 21–32.

dr. Marcina Stasiaka⁴ i wiele innych⁵. Warto podkreślić, że czasopismo opublikowało teksty niektórych laureatów konkursu na najlepsze prace licencjackie i magisterskie z wykorzystaniem historii mówionej, prowadzonego przez wydawcę czasopisma we współpracy z Polskim Towarzystwem Historii Mówionej⁶.

Szczególną uwagę zwracają opracowania naukowe relacji, publikowane w dziale Materiały źródłowe. Te naukowe edycje wywiadów są z jednej strony źródłem wiedzy historycznej, z drugiej zaś wskazują na potrzebę analizy i krytyki źródłowej relacji. Inny walor – dyskusji środowiskowej nad ukazującymi się publikacjami – mają recenzje i artykuły recenzyjne. Niekiedy niezwykle szczegółowe i polemiczne, wskazujące na ważne książki na polskim rynku wydawniczym powstałe z wykorzystaniem historii mówionej. W końcu warto wspomnieć o Kronice naukowej, w której odnotowywane są istotne wydarzenia, w tym konferencje, seminaria, warsztaty, spotkania projektowe. Wszystko to, w opracowaniu uczestników lub koordynatorów tych wydarzeń, przyczynia się nie tylko do dokumentacji aktywności środowiska, ale również pomaga w sieciowaniu różnych inicjatyw i podmiotów.

Wspominałem już o numerze specjalnym, opublikowanym w 2018 r. Poza nim ukazały się także inne tomy wyróżniające się treścią. Były to przede wszystkim opracowane we współpracy projektowej tomy 6 i 7. Pierwszy prezentuje teksty powiązane z projektem „Polacy na Islandii” realizowanym w 2015 r. przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, natomiast drugi zawiera artykuły będące wynikiem badań realizowanych w ramach projektu „3 Rewolucje” przez Kolegium Europejskie w Natolinie. Prócz nich szczególne znaczenie mają tomy 13 i 14 wydane w całości w języku angielskim. Publikacje te były możliwe dzięki programowi dotacji Ministerstwa Edukacji i Nauki „Rozwój Czasopism Naukowych”. WRHM był beneficjentem tego grantu w latach 2022–2024.

Warto dodać, że artykuły anglojęzyczne pojawiały się nie tylko w przywołanych dwóch tomach, ale także wcześniej. Zależnie od języka, w którym zgłoszony jest tekst, dopuszczana jest publikacja w języku angielskim lub polskim. Zresztą oprócz polskich naukowców na łamach czasopisma swoje prace publikowały osoby afiliowane w różnych krajach, m.in. z Czech, Francji, Islandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Turcji, Ukrainy, USA, Włoch. Równie różnorodne jest grono recenzentów tekstów naukowych, dobieranych merytorycznie i adekwatnie do tematu zgłaszanego tekstu.

4 M. Stasiak, „Czy więc byliśmy i jesteśmy naiwni...?”. Jeszcze jeden głos w debacie nad wykorzystaniem relacji ustnych w badaniach najnowszej historii Polski, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 8 (2018), s. 29–61.

5 Np. M. Kurkowska-Budzan, E. Soroko, M. Stasiak, Wywiad historyczny. Propozycja metody badawczej, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 10 (2020), s. 8–36.

6 W 2025 r. odbywa się piąta edycja tego konkursu.

Pełne listy osób recenzujących artykuły i opracowania relacji umieszczane są w każdym tomie czasopisma. O umiędzynarodowieniu periodyku świadczy również skład rady naukowej, której członkowie wywodzą się z różnych krajów i dyscyplin naukowych. Szczegółowe dane o radzie oraz członkach redakcji dostępne są na stronie internetowej czasopisma.

Od początku WRHM był pismem dostępnym w *open access* poprzez witrynę: www.wrhm.pl. Jednocześnie jego wersją referencyjną jest wersja drukowana (ISSN 2084-0578). Aktualnie pismo ukazuje się drukiem w nakładzie 150 egzemplarzy. Periodyk wydawany jest na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na tych samych warunkach 4.0. W kwestiach etycznych redakcja stosuje się do standardów COPE oraz wytycznych PTHM. Przez lata czasopismo uzyskiwało różną punktację ministerialną. Obecnie jest to 100 punktów i jest przypisane do dwóch dyscyplin w ramach dziedziny nauk humanistycznych: historii oraz etnologii i antropologii kulturowej. WRHM jest indeksowany w kilkunastu bazach, w tym w Central European Journal of Social Sciences and Humanities, Central and Eastern European Online Library, Directory of Open Access Journals czy EBSCO. Od 2025 r. znajduje się również w Web of Science – Emerging Sources Citation Index. Każdy artykuł, prócz standardowych danych (autor, afiliacja, tytuł artykułu, słowa kluczowe, DOI, ORCID, biogram, bibliografia), zawiera również dane dotyczące liczby pobrań w czasie (za ostatni rok) oraz dane metryczne dostępne dzięki aplikacji PlumX. Obieg zgłoszonych tekstów odbywa się w całości poprzez Open Journal System (OJS).

„Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, choć wciąż może być uznawany za młode czasopismo na polskim rynku wydawnictw naukowych, jest już periodykiem dobrze znanym w świecie nauki. Świadczą o tym zarówno cytowania, które z każdym rokiem zwiększają swoją liczbę i równocześnie zasięgi rocznika, ale również obecność w tak prestiżowych bazach jak Web of Science. Z pewnością na większą rozpoznawalność czasopisma, zwłaszcza poza Polską, wpłyną w najbliższych latach opublikowane numery anglojęzyczne i ogólniej – teksty ukazujące się w tym języku. W krajowym środowisku badaczy posługujących się historią mówioną WRHM jest podstawowym zasobem wiedzy o tej metodzie oraz prowadzonych z jej zastosowaniem badaniach. Podejmowane w ostatnich latach działania czynią z czasopisma ważny periodyk naukowy nie tylko w Polsce, ale również i w tej części Europy.